

SAUGUMO SIEKIAI ŽINIOMIS GRINDŽIAMOS VISUOMENĖS IR ŽINIŲ EKONOMIKOS KŪRIMO SĄLYGOMIS: ŠIUOLAIKINIAI IŠŠŪKIAI

SECURITY ASPIRATIONS IN THE CONDITIONS OF THE KNOWLEDGE -BASED SOCIETY AND KNOWLEDGE ECONOMY CREATION: CONTEMPORARY CHALLENGES

Borisas MELNIKAS, prof. habil. dr.

Vilniaus Gedimino technikos universitetas,
Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija

Įvadas

Šiuolaikinė socialinė ekonominė raida bei mokslo ir technologijų pažanga pasižymi keliomis išskirtinėmis aplinkybėmis, kurias nulemia vis intensyviau vykstantys *globalizacijos ir internacionalizavimo procesai*, taip pat *kokybiškai naujo tipo visuomenės –* taip vadinamos *žiniomis grindžiamos visuomenės –* kūrimas ir kūrimasis.

Savo ruožtu, tarptautiniu mastu besikuriančiai žiniomis grindžiamai visuomenei yra būdinga tai, kad tolimesnės socialinės ekonominės raidos bei mokslo ir technologijų pažangos sąlygomis susiklosto kokybiškai nauja *žinių ekonomika* bei yra išplėtojama *naujo tipo vadybos ir administravimo bei viešojo valdymo kultūra*, pasklindanti visuose viešojo sektoriaus, tame tarpe – valstybinio valdymo ir savivaldos srityse, taip pat visame šiuolaikinio verslo sektoriuje bei visose kitose šiuolaikinės visuomenės gyvenimo srityse. Beje, gana charakteringas *naujo tipo vadybos ir administravimo bei viešojo valdymo kultūros* atsiradimo ir plėtotės požymis yra *naujos saugumo siekių sampratos susiformavimas, į saugumą orientuotų ideologijų raida ir sklaida bei itin spartus naujų saugumo užtikrinimui skirtų technologijų ir organizacinių formų kūrimas, skeidimas, įgyvendinimas ir nepertraukiamas modernizavimas.*

Galima teigti, jog šiuolaikinės visuomenės raidos bei pažangos perspektyvas žymiu mastu sąlygoja būtent tos aplinkybės, kuriomis yra išreiškiama *globalizacijos ir internacionalizavimo procesų įtaka* bei nulemiamos *žiniomis grindžiamos visuomenės ir žinių ekonomikos* kūrimo ir kūrimosi galimybės, tame tarpe – nusakančios *į saugumą orientuotų ideologijų ir technologijų kokybinį lygį* bei *pasklidimo ir įgyvendinimo mastą.*

Taigi, globalizacijos, internacionalizavimo, taip pat žiniomis grindžiamos visuomenės bei žinių ekonomikos kūrimo ir kūrimosi procesų, tame tarpe – ir *į saugumą orientuotų ideologijų ir technologijų* raidos

procesų reikšmingumas, svarba ir vaidmuo yra akivaizdūs. Pastaroji aplinkybė nulemia būtinumą giliai ir kompleksiskai *tirti* šiuos procesus, pastoviai *stebėti, sekti ir prognozuoti* jiems būdingas *trajektorijas*, juos *kryptingai įtakoti, valdyti ir administruoti*. Šių procesų *monitoringo, prognozavimo* ir, apskritai, *valdymo ir administravimo* prasmė – suvokti bei savalaikiai įvertinti *naujus iššūkius*, pagrįstai apibrėžti *siekiamus tikslus* ir kryptingai panaudoti visas galimybes, kad socialinė ekonominė raida ir mokslo bei technologijų pažanga pasižymėtų galimai aukštesniu efektyvumu lygiu ir įgalintų realiai įgyvendinti drąsiausius ir ambicingiausius visuomenės siekius, ypač – *siekius saugumo srityje.*

Ypatingai yra akcentuotinas būtinumas suvokti, jog globalizacijos ir internacionalizavimo aplinkoje, spartėjant žiniomis grindžiamos visuomenės ir žinių ekonomikos formavimuisi, socialinės ekonominės raidos ir mokslo bei technologijų pažangos procesai vis didesniu mastu pasižymi *vis didėjančiu neapibrėžtumu bei įvairiais pavidalais pasireiškiančiomis rizikomis*: pastarosios aplinkybės supratimas leidžia pagrįsti poreikius sugebėti savalaikiai *numatyti* ir pagrįstai *vertinti* įvairaus pobūdžio *pavojus ir grėsmes*, kurios galėtų sukelti *neigiamas* ar kitaip suvokiamas *nepageidaujamas* globalizacijos, internacionalizavimo, žiniomis grindžiamos visuomenės bei žinių ekonomikos formavimosi, taip pat ir kitų pokyčių ir raidos procesų *pasekmes*, tuo pačiu siekiant galimų pavojų, grėsmių bei neigiamų ir nepageidaujamų raidos procesų atžvilgiu savalaikiai vykdyti reikiamą *prevenciją.*

Beje, šiuolaikiniuose tiek moksliniuose tyrimuose, tiek ir praktiniuose darbuose, skirtuose žiniomis grindžiamos visuomenės ir žinių ekonomikos kūrimui, dažnai *stokojama adekvataus įvertinimo* tų veiksmų ir aplinkybių, kuriomis yra išreiškiami įvairūs pavojų ir grėsmių poveikiai. Tai reiškia, kad

atitinkamų mokslinių tyrimų bei praktinių darbų praktikoje tam tikra prasme yra *ignoruojamos* gana reikšmingos ir įvairiai pasireiškiančios ar galinčios pasireikšti *saugumo*, tame tarpe – *tarptautinio bei regioninio saugumo problemos*, kylančios bei galinčios kilti globalizacijos ir internacionalizavimo procesų aplinkoje bei kuriantis žiniomis grindžiamai visuomenei ir žinių ekonomikai. Akivaizdu, jog tokio pobūdžio problemos yra vertintinos kaip išskirtinai *aktualios*, todėl jų suvokimui, nagrinėjimui bei sprendimui yra teiktinas itin didelis dėmesys.

Išdėstytų aplinkybių suvokimas nulemia tikslingumą detaliau aptarti šiuolaikinei visuomenei būdingas *saugumo* problemas, ypač *tarptautinio ir regioninio saugumo*, atsižvelgiant į daugialypes aplinkybes, kurios pasireiškia globalizacijos, internacionalizavimo procesų, taip pat žiniomis grindžiamos visuomenės ir žinių ekonomikos kūrimo kontekste. Detalesnis tokių problemų aptarimas, jų suvokimas ir nagrinėjimas galėtų sudaryti prielaidas jas konstruktyviai spręsti, tuo pačiu – realiai modernizuoti pačią visuomenę.

Saugumas ir saugumo siekiai kuriant ir plėtojant žiniomis grindžiamą visuomenę ir žinių ekonomiką: vertybinės orientacijos

Šiuolaikinėmis globalizacijos, socialinės ekonominės raidos bei mokslo ir technologijų pažangos internacionalizavimo sąlygomis, taip pat kuriantis žiniomis grindžiamai visuomenei ir žinių ekonomikai, įvairiuose gyvenimo sektoriuose išryškėja *nauji prioritetai* bei atsiranda poreikiai įgyvendinti *naujas vertybes*.

Nauji prioritetai bei naujos vertybės, besiformuojančios, sklindančios ir pasireiškiančios šiuolaikinėmis sąlygomis, yra labai svarbus tolimesnės socialinės ekonominės raidos bei mokslo ir technologijų pažangos *veiksny*: prioritetais bei vertybėmis yra nulemiami visuomenėje daromi *esminiai sprendimai*, sąlygojantys tolimesnės raidos ir pažangos gaires bei perspektyvas. Pastaroji aplinkybė parodo naujų prioritetų bei vertybių *svarbą ir reikšmingumą*, juo labiau, jog *adekvatus* šių vertybių suvokimas leidžia smarkiai padidinti socialinės ekonominės raidos ir mokslo bei technologijų pažangos *efektyvumą*, tuo tarpu, kai šių prioritetų ir vertybių ignoravimas ar neadekvatus vertinimas gali nulemti gebėjimų stoką savalaikiai reaguojant į naujus iššūkius ir naujas problemas.

Nauji prioritetai ir naujos vertybės paprastai pasižymi *didžiule įvairove*, o tai reiškia, kad socialinės ekonominės raidos ir mokslo bei technologijų pažangos skatinimo bei spartinimo dėlei yra reikalinga išryškinti būtent tuos prioritetus ir tas vertybes, kurios yra *ypač reikšmingos ir svarbios* identifikuojant ir sprendžiant aktualias socialinės ekonominės raidos ir mokslo bei technologijų pažangos problemas, tuo pačiu – sudarant prielaidas tinkamam šių problemų sprendimui.

Atsižvelgiant į raidos tendencijas, paskutiniu metu pasireiškiančias tiek globaliu mastu, tiek Europos Sąjungoje ir kitose tarptautinėse erdvėse, tiek ir atskirose šalyse bei regionuose, galima teigti, jog ypač reikšmingų ir svarbių prioritetų ir vertybių kategorijai gali būti priskirtini *saugumo užtikrinimo siekiai*. Tai reiškia, kad, suvokiant ir nagrinėjant bet kurios šiuolaikinės socialinės ekonominės sistemos raidos ir plėtros problemas ir perspektyvas, ypatingas dėmesys turi būti skiriamas *saugumui ir saugumo užtikrinimui*: šiuolaikiniame pasaulyje, kuriame istoriškai yra sukauptas didžiulis *ekonominio gerbūvio ir socialinio komforto siekių* įgyvendinimo patyrimas, vis didesniu mastu pradedama suvokti, kad ekonominis gerbūvis ir socialinis komfortas yra prasmingi tik tiek, kiek leidžia užtikrinti tiek visos visuomenės apskritai, tiek ir kiekvieno atskiro individo *saugumą*.

Beje, *saugumo ir saugumo užtikrinimo ar užsitikrinimo svarba* yra vis dažniau suvokiama ir vertinama kaip *universal* nuostata, būdinga bet kurių socialinių ekonominių sistemų raidai tiek viso pasaulio mastu, tiek ir sąlyginai mažose ir smarkiai ribotose erdvėse: ši nuostata yra taikytina vertinant visos šiuolaikinės visuomenės, valstybių ar jų grupių, įvairių socialinių grupių ir sluoksnių raidą tarptautiniu, nacionaliniu, regioniniu ar kitaip identifikuojamu lokaliu mastu, taip pat įvairių verslo bei viešojo sektoriaus organizacijų raidą. Savaime suprantama, jog minėtoji nuostata galioja visais atvejais, kai kalbama apie *žmogaus raidą* tiek *plačiąja prasme*, tiek ir *siaurąja prasme* pažymint *konkretaus individo* prioritetus ir vertybes.

Pastebėtina, jog *saugumo ir saugumo užtikrinimo* svarbos suvokimas atspindi *kokybinius pokyčius*, vykstančius šiuolaikinėje visuomenėje, tame tarpe tuos pokyčius, kurie yra sietini su *žiniomis grindžiamos visuomenės* bei *žinių ekonomikos* formavimusi: žiniomis grindžiamai visuomenei būdingų *idealų* tarpe itin svarbūs yra tie, kurie atspindi visuomenės siekį nepertraukiamai didinti

ekonominę gerbūvį ir gerinti socialinį komfortą *visapusiškai saugios aplinkos* sąlygomis. Galima teigti, jog, formuojantis žiniomis grindžiamai visuomenei ir žinių ekonomikai *saugumo užtikrinimas* įgauna šiuolaikinėms socialinėms ekonominėms sistemoms būdingo *prioriteto* vaidmenį, o *saugumo užtikrinimo vertybės* tampa pagrindu darant strateginius ir kitus sprendimus šiuolaikinėje valdymo praktikoje.

Saugumo ir saugumo užtikrinimo reikšmingumo ir aktualumo suvokimo dėlei yra būtina *apibrėžti, identifikuoti ir susisteminti pagrindines saugumo problemas*, pasireiškiančias ar galinčias pasireikšti šiuolaikinėje socialinės ekonominės raidos ir mokslo bei technologijų pažangos praktikoje, taip pat *rasti ir panaudoti saugumo problemų sprendimo būdus*. Ypač svarbu, kad saugumo problemos būtų suvokiamos ir sprendžiamos atsižvelgiant į globalizacijos bei socialinės ekonominės raidos ir mokslo bei technologijų pažangos procesų *internacionalizavimo* sąlygojamas aplinkybes, taip pat į tas aplinkybes, kurios yra specifiskai charakteringos *žiniomis grindžiamos visuomenės bei žinių ekonomikos formavimuisi*.

Savo ruožtu, gebėjimas adekvačiai suvokti ir spręsti aktualias saugumo problemas reikalauja *kompleksinio požiūrio*, numatant *saugumo*, taip pat *saugumo užtikrinimo ar užsitikrinimo prasmę* traktuoti *įvairiapusiškai*. Akivaizdu, jog kompleksinio požiūrio įgyvendinimo dėlei yra reikalinga *iš esmės išplėsti ir pagilinti* ankstesnėje socialinės ekonominės raidos bei mokslo ir technologijų pažangos praktikoje susiklosčiusią *tradicinę sampratą* apie įvairių socialinių ekonominių sistemų saugumą bei saugumo užtikrinimą.

Galima teigti, jog saugumo ir saugumo užtikrinimo sampratos išplėtojimas ir pagilinimas, taip pat aktualių saugumo problemų suvokimas ir sprendimas reikalauja atitinkamų *mokslinių tyrimų*: tokie tyrimai gali būti vertinami kaip itin perspektyvūs plėtojant šiuolaikinius socialinius mokslus, ypač ekonomiką bei vadybą ir administravimą. Beje, saugumo problematika yra išskirtinai svarbi plėtojant mokslinius tyrimus atsižvelgiant į įvairias *politinių, socialinių, ekonominių bei technologinių transformacijų* aplinkybes, tame tarpe – transformacijų, pasireiškiančių įvairių pasaulio regionų mastu bei įvairiose šalyse.

Šiuolaikinės socialinių ekonominių sistemų saugumo ir saugumo užtikrinimo problemos, pasireiškiančios politinių, socialinių, ekonominių

bei technologinių transformacijų sąlygomis, yra *daugialypės ir labai sudėtingos*: pastaroji aplinkybė leidžia pagrįsti padidinto dėmesio šioms problemoms būtinybę.

Saugumo ir saugumo užtikrinimo problemų nagrinėjimo dėlei yra tikslinga detaliau aptarti *socialinių ekonominių sistemų bei jų raidos saugumo*, taip pat *saugumo užtikrinimo problemų ir jų sprendimo* sampratą.

Saugumo samprata bei problemos, jų įvairovė žiniomis grindžiamos visuomenės ir žinių ekonomikos kūrimo sąlygomis

Socialinės ekonominės raidos bei mokslo ir technologijų pažangos procesų esmės bei dėsningumų suvokimo dėlei yra būtina naudotis *saugumo* dimensija.

Kaip žinia, *saugumas* yra vienas svarbiausiųjų *požymių*, charakterizuojančių bet kurios sistemos, tame tarpe – bet kurios socialinės ekonominės sistemos *būseną arba situaciją* tiek pačioje sistemoje, tiek ir sistemos aplinkoje. Beje, *saugumas* taip pat yra vienas svarbiausiųjų *požymių*, charakterizuojančių ir bet kurio *gyvo organizmo*, visų pirma – *žmogaus* būseną arba situaciją tiek fizine, tiek socialine, tiek ir bet kuria kita prasme. Tai reiškia, kad *saugumo prasmės* suvokimas ir adekvatus apibūdinimas yra būtina sąlyga nagrinėti bet kurių sistemų raidą ir pažangą, ypač tais atvejais, kai tokios sistemos yra siejamos su žmogiškųjų veiksnių poveikiais.

Saugumo sąvoka gali būti apibūdinama labai įvairiai. *Bendriausiuoju* atveju *saugumas* gali būti apibrėžtas kaip *tam tikros sistemos būseną, kurioje sistemai negresia pavojai ar sistema yra pajėgi išvengti arba pašalinti neigiamas pasekmes, potencialiai pasireiškiančias, jei galintys kilti pavojui visgi sistemą paveiktų*.

- ◆ Pastebėtina, kad nurodytuoju saugumo apibūdinimu yra pažymimas *dvejopas* tam tikros sistemos *gebėjimas*:
- ◆ pirma, gebėjimas sudaryti tokią situaciją ir būti tokioje būsenoje, kurioje *nėra pavojų*,
- antra, gebėjimas turėti galimybes *išvengti arba pašalinti neigiamas pasekmes*, kurios galėtų kilti ar pasireikšti pavojaus atveju.

Ypatingas dėmesys yra atkreiptinas į *kriterijų pasirinkimo vertinant pavojus* aplinkybes.

Akivaizdu, jog tam tikrai sistemai kylantys ar galintys kilti pavojai gali būti vertinami *įvairiai*, ir *skirtingai*:

- ♦ vienais atvejais pavojai yra vienareikšmiškai suvokiami kaip *nepageidautini* ir yra vertinami išimtinai *negatyviai*.
- ♦ kitais atvejais pavojai gali būti suvokiami kaip *prielaida pageidautiniems sistemos pokyčiams* ir tokių pavojų atsiradimas, inicijavimas ar raiška gali būti vertinami *pozityviai* (beje, tokiais atvejais sąvoka „pavojus“ yra vartotina pozityviaja prasme, kaip išreiškianti *pažangių pokyčių sąlygas*: tokiais atvejais arba galima kalbėti apie pavojus, kylančius *keistinais, tobulintinai arba naikintinai sistemai*, kuri neturi būti saugi, arba sąvoka „pavojus“ turi būti suprantama kaip išreiškianti esminį *pažangių pokyčių veiksnį*).

Požiūriu į saugumo sąvokos apibūdinimą paprastai yra išreiškama tai, kad *konkretus subjektas*, vertinantis tam tikros sistemos saugumą, taiko tokius *kriterijus*, kuriais yra parodoma, jog pavojai sistemai yra suprantami kaip *neigiami ir nepageidaujami*. Ši pastaba yra labai svarbi dėl to, jog atspindi vertinimo kriterijų ir pavojus bei saugumą vertinančių subjektų vaidmenį ir reikšmingumą.

Kartu pažymėtina, kad nurodytasis požiūris į saugumo sąvokos apibūdinimą gali būti laikomas *universalium*. Būtent šiuo požiūriu yra išreiškama, kad *visais* įmanomais socialinės ekonominės raidos bei mokslo ir technologijų pažangos atvejais *saugumas* yra suvokiamas kaip *prioritetinė vertybė*, parodanti kiekvienos sistemos orientaciją į *pavojų nebūvimą bei į turėjamą gebėjimą vengti pavojų ar juos šalinti*.

Nurodytos saugumo sąvokos *universalumas* pasireiškia ir tuo, jog pateiktas apibūdinimas yra laikytinas tinkamu visais tiek pavienio individo ar žmonių grupės gyvenimo, tiek įvairių organizacijų veiklos ir raidos, tiek įvairiais visos visuomenės, valstybės ar tarptautinės bendruomenės, tiek ir kitais atvejais. Tuo pačiu galima teigti, jog nurodytas požiūris į saugumo sampratą yra taikytinas *visose* politinės, socialinės, ekonominės raidos srityse, tame tarpe – įvairiuose verslo ir viešuosiuose sektoriuose.

Nurodytojo požiūrio pagrindu gali būti apibūdinta ir *saugumo užtikrinimo* sąvoka. Galima teigti, jog *bendriausiuoju* atveju *saugumo užtikrinimas*, kaip sąvoka, gali būti apibrėžiamas kaip visuma *veiksmų ir priemonių, skirtų įgyvendinti saugumo nuostatas*.

Saugumo užtikrinimas kaip veiksmų ir priemonių visuma pasižymi formų ir galimybių *įvairove*. Ypač pažymėtini tie saugumo užtikrinimo atvejai, kai atitinkamos priemonės ir veiksmai yra orientuojami į šiuos *prioritetus*:

- ♦ sistemos veikla ir raida yra orientuojama į *paiėšką bei suradimą* tokios *aplinkos*, kurioje sistema būtų *saugi*: šiuo atveju *saugumo užtikrinimas* pasireiškia pačios sistemos *„judėjimu“ saugios aplinkos link*,
- ♦ sistemos veikla ir raida yra orientuojama į tai, kad sistemos *aplinkoje vykty palankūs sistemai pokyčiai*, tuo pačiu siekiant *pašalinti ar bent sumažinti pavojus*, kurie kyla ar galėtų kilti sistemai iš ją supančios aplinkos: šiuo atveju saugumo užtikrinimas pasireiškia *aplinkos adaptavimu* atsižvelgiant į sistemos saugumo reikmes,
- ♦ sistemos veikla ir raida yra orientuojama į tai, kad pati sistema *prisitaikytų prie aplinkos bei aplinkoje vykstančių pokyčių* ir tuo pagrindu *patenkintų savo saugumo reikmes*: šiuo atveju saugumo užtikrinimas pasireiškia *pačios sistemos adaptavimu* atsižvelgiant į poreikius prisitaikyti prie vykstančių pokyčių.

Beje, *pačios sistemos* adaptavimasis pokyčių aplinkoje sąlygomis taip pat gali būti *dvejopas*:

- ♦ sistemos adaptacijos eigoje pati sistema pasikeičia taip, kad pokyčiai aplinkoje nustoja būti vertinami kaip *pavojingi*: šiuo atveju *adaptacijos rezultatas* gali būti suvokiamas kaip *pavojaus išnykimas*,
- ♦ sistemos adaptacijos eigoje sistema išugdo savyje gebėjimus *adekvačiai reaguoti* į galimus pavojus, *vengti* šių pavojų ar efektyviai juos *šalinti*: šiuo atveju *adaptacijos rezultatas* gali būti suvokiamas kaip išugdymas ir turėjimas gebėjimų *pavojų prevencijai* bei *pavojų pasekmių šalinimui*.

Nagrinėjant įvairias saugumo užtikrinimo aplinkybes yra išskirtini ir tie atvejai, kai saugumo užtikrinimo dėlei sistemoje turi būti ne tik sugebėta prisitaikyti prie pokyčių aplinkoje, bet ir sugebama prisitaikyti prie *pokyčių pačios sistemos viduje*: tokie saugumo užtikrinimo atvejai pasižymi tuo, jog saugumui skirtos priemonės ir veiksmai yra orientuojami į *sistemos vidinių pokyčių prioritetus*.

Bet kurios sistemos saugumui užtikrinti skirtos priemonės ir veiksmai gali būti nukreipiami tiek į *sistemos vidų*, tiek ir į *išorinę sistemos aplinką*. Maža to, saugumui užtikrinti skirtas atitinkamas priemonės bei veiksmus gali *inicijuoti ir įgyvendinti* įvairūs *subjektai*, veikiantys tiek *sistemos viduje*, tiek ir *išorinėje sistemos aplinkoje*: minėtieji subjektai gali pasižymėti didžiule tiek *savo įvairove*, tiek ir *savo interesų bei jų raiškos formų įvairove*.

Apibendrinant išdėstytas aplinkybes galima pažymėti, jog šiuolaikinėje socialinės ekonominės

raidos bei mokslo ir technologijų pažangos, taip pat įvairių socialinių ekonominių sistemų saugumo bei saugumo užtikrinimo praktikoje egzistuoja didžiulė daugialypių atvejų įvairovė. Dėl šios priežasties būtent nurodytasis *universalus* požiūris į saugumo bei saugumo užtikrinimo sampratą gali būti laikomas *pagrindu* nagrinėti šiuolaikines saugumo problemas bei tinkamai jas spręsti, tame tarpe – atsižvelgiant į iššūkius, kylančius globalizacijos, socialinės ekonominės raidos ir mokslo bei technologijų pažangos internacionalizavimo, taip pat žiniomis grindžiamos visuomenės bei žinių ekonomikos kūrimosi aplinkoje.

Pabrėžtina, kad socialinėms ekonominėms sistemoms bei jų raidai būdingos *saugumo problemos* gali būti suvokiamos, apibrėžiamos ir apibūdinamos gana įvairiai.

Bendriausiuoju atveju galima teigti, kad tam tikrai sistemai ar jos raidai būdinga *saugumo problema* atspindi pačios sistemos ar jos raidos charakteristikų *neadekvatumą* toms nuostatomis, kuriomis yra išreiškiamas *saugios būsenos ar saugios situacijos* suvokimas. Savo ruožtu, saugios būsenos ar saugios situacijos suvokimą išreiškiančios nuostatos gali būti apibūdinamos įvairiais *pavidalais*, tame tarpe – formuluojant atitinkamus *reikalavimus*, nustatant *normas, normatyvus ir standartus*, pasirenkant *etalonus*, deklaruojant *siekiamybę* nusakančius *lūkesčius*. Beje, nepriklausomai nuo to, koks yra saugios būsenos ar saugios situacijos suvokimą išreiškiančių nuostatų pavidalas, *saugumo problema* visais atvejais gali būti išryškinama *lyginant* realybę (realią sistemos būseną ar situaciją) su minėtomis nuostatomis ir fiksuojant pastarųjų neadekvatumą susiklosčiusios realybės parametrams.

Taigi, *saugumo problema* visada pasireiškia *realios* būsenos ar situacijos *neadekvatumu* toms nuostatomis, kuriomis yra išreiškiamas *saugumo suvokimas*. Maža to, saugumo problemos esmę rodantis minėtasis neadekvatumas paprastai gali būti dvejopas:

- ♦ saugumo problema pasireiškia tam tikromis *deficito* formomis, kai atitinkamoje sistemoje ar jos aplinkoje pasireiškia tam tikrų išteklių, gebėjimų ar sąlygų, kurių reikia saugumui užtikrinti, trūkumas (deficitas),
- ♦ saugumo problema pasireiškia tam tikromis *konflikto* formomis, kai atitinkamoje sistemoje ar jos aplinkoje egzistuoja ir yra realizuojami skirtingiems subjektams būdingi *nesuderinami interesai*, nulemiantys *konfliktų pačioje sistemoje*, taip pat *sistemos konfliktų su jos aplinka* galimybes.

Iš pateiktų teiginių matyti, kad *saugumo problemos* gali pasižymėti ir pasižymi didele *įvairove*, kurią galima apibūdinti, išryškinant įvairius pačių problemų *požymius*.

Svarbiausiais *saugumo problemų* požymiais laikytini tokie:

- ♦ problemų *pobūdį* charakterizuojantys požymiai, į kuriuos atsižvelgiant *saugumo problemos* gali būti identifikuojamos ir klasifikuojamos kaip *politinės, socialinės, kultūros ir mentaliteto, teisinės bei teisėsaugos ir teisėtvarkos, ekonominės, mokslo ir technologijų pažangos*, taip pat *karinės, ekologinės* ir kitos,
- ♦ problemų *kilmę* charakterizuojantys požymiai, leidžiantys saugumo problemas identifikuoti ir klasifikuoti atsižvelgiant į jas sukeliančių ar sukėlusią *priežasčių ar aplinkybių kilmę* (įvairios kilmės deficitai, konfliktai, prieštaravimai, kitaip apibūdinamos priežastys),
- ♦ problemų *sprendimo, šalinimo ar vengimo galimybes* charakterizuojantys požymiai, į kuriuos atsižvelgiant *saugumo problemos* gali būti identifikuojamos ir klasifikuojamos adekvačiai turiniui ir pobūdžiui tų *veiksmų ir priemonių*, kurios galėtų būti įgyvendintos *reaguojant* į minėtąsias problemas,
- ♦ problemų *raiškos mastą bei trukmę* charakterizuojantys požymiai, į kuriuos atsižvelgiant *saugumo problemos* gali būti identifikuojamos ir klasifikuojamos išryškinant įvairiai apibrėžiamas *globalinio, lokalinio, regioninio* masto problemas (tiek teritorinių dimensijų, tiek ir įvairių veiklos charakteristikų prasme, tiek ir įvairiai identifikuojamų visuomenės grupių ar sluoksnių įtraukimo į šių problemų raiškos ir sprendimo erdves prasme), taip pat įvairias *trukmės* parametrais apibūdinamas problemas.

Nurodytieji požymiai yra laikytini *svarbiausiais*, tačiau realioje saugumo bei saugumo užtikrinimo praktikoje gali tekti atsižvelgti ir į kitus įvairiai identifikuojamų bei klasifikuojamų problemų požymius.

Socialinių ekonominių sistemų bei jų raidos saugumo problemų sprendimo būdai, galimybės ir perspektyvos taip pat pasižymi didžiule įvairove. Atsižvelgtina ir į tą aplinkybę, jog globalizacijos, socialinės ekonominės raidos bei mokslo ir technologijų pažangos internacionalizavimo, taip pat žiniomis grindžiamos visuomenės ir žinių ekonomikos kūrimosi sąlygomis visose gyvenimo srityse įvairiomis

formomis pasireiškia *pokyčių spartėjimo procesai*: šie procesai, beje, yra charakteringi ir visoms toms sritims, kuriose susidaro prielaidos *įvairiausių pavojų atsiradimui ir raiškai*, o tai leidžia teigti, jog įvairiose saugumo užtikrinimo srityse taip pat neišvengiamai pasireiškia *pokyčių spartėjimas*. Pastarosios aplinkybės įvertinimas nulemia būtinumą išskirtinį dėmesį skirti kaip tik toms saugumo bei jo užtikrinimo problemoms, kurios kyla globalizacijos, socialinės ekonominės raidos bei mokslo ir technologijų pažangos internacionalizavimo, taip pat žiniomis grindžiamos visuomenės bei žinių ekonomikos kūrimosi sąlygomis vis labiau pasireiškiant įvairialypiams *pokyčių spartėjimo procesams*; beje, *pokyčių spartėjimas* kaip išskirtinis saugumo problemų ir raiškos veiksnys yra vertintinas kaip itin charakteringas žiniomis grindžiamos visuomenės ir žinių ekonomikos kūrimosi aplinkai.

Apibendrinant socialinių ekonominių sistemų bei jų raidos saugumo problemų įvairovės apibūdinimui skirtas mintis, galima daryti prielaidą, kad nurodytųjų problemų sėkmingo sprendimo dėlei yra tikslinga šias problemas diferencijuoti, atsižvelgiant į jų raiškos *ypatumus*: visų pirma, nurodytųjų problemų tarpe yra tikslinga išryškinti taip vadinamas *bendrojo pobūdžio problemas*, kurios yra charakteringos socialinėms ekonominėms sistemoms bei jų saugumui apskritai, o taip pat ir *specifines problemas*, kurios gali būti suvokiamos kaip pasireiškiančios būtent globalizacijos, socialinės ekonominės raidos ir mokslo bei technologijų pažangos procesų internacionalizavimo bei žiniomis grindžiamos visuomenės ir žinių ekonomikos kūrimosi aplinkoje, kai pačių socialinių ekonominių sistemų saugumą prioritetiškai įtakoja kaip tik globalizacijos, internacionalizavimo bei žiniomis grindžiamos visuomenės kūrimąsi atspindintys veiksniai.

Įvairiapusiškesnis ir gilesnis saugumo problemų suvokimas ir nagrinėjimas gali būti vertinamas kaip svarbi sąlyga sėkmingai plėtoti tolimesnę pažangą visose šiuolaikinės visuomenės gyvenimo srityse.

Tarptautinis ir regioninis saugumas, jo užtikrinimo problemos ir prioritetai žiniomis grindžiamos visuomenės ir žinių ekonomikos kūrimo ir plėtojimo sąlygomis

Globalizacijos, socialinės ekonominės raidos bei mokslo ir technologijų pažangos internacionalizavimo, taip pat žiniomis grindžiamos visuomenės bei žinių ekonomikos kūrimo ir kūrimosi sąlygomis pasireiškiančios saugumo bei saugumo užtikrinimo problemos pasižymi

didžiule įvairove. Tokia pat didžiule įvairove pasižymi ir šių problemų identifikavimo bei klasifikavimo galimybės.

Minėtųjų problemų tarpe itin reikšmingomis yra laikytinos *tarptautinio ir regioninio saugumo užtikrinimo problemos*: būtent šiai grupei priskirtinos problemos gali būti vertinamos kaip labai charakteringos globalizacijos, socialinės ekonominės raidos ir mokslo bei technologijų pažangos internacionalizavimo, taip pat žiniomis grindžiamos visuomenės ir žinių ekonomikos kūrimo ir kūrimosi sąlygomis, kadangi išskirtinis šių problemų požymis yra jų *tarptautiškumas*.

Pastebėtina taip pat ir tai, kad *tarptautinio ir regioninio saugumo užtikrinimo problemos* gali būti vertinamos ir kaip itin reikšmingos dar ir ta prasme, jog šioms problemoms, kaip prioritetinis, yra būdingas *pokyčių spartėjimo* požymis, žymiu mastu atspindintis *žiniomis grindžiamos visuomenės* bei *žinių ekonomikos* kūrimosi ypatumus.

Tarptautinio ir regioninio saugumo užtikrinimo problemos, savo ruožtu, yra labai *daugialypės, sudėtingos* ir pasižymi *didele įvairove*, taip pat *didele įvairove tų požiūrių*, kurių pagalba galėtų būti apibūdinama šių problemų *prasmė*.

Bendriausiuoju atveju *tarptautinio ir regioninio saugumo užtikrinimo* problemomis gali būti laikomos tos *saugumo užtikrinimo problemos, kurios yra aktualios tarptautinei bendruomenei ir reiškiasi tarptautiniu mastu – atskiruose pasaulio regionuose ar visame pasaulyje*.

Šiuolaikinės tarptautinio ir regioninio saugumo užtikrinimo problemos yra įvairiapusiškai nagrinėtos ir toliau nagrinėjamos daugelyje mokslo darbų (Castells, M., 2005, 2006, 2007; Muenkler, H., 2005; Brakman, S., Garretsen, H., Marrewijk, C., 2006; Melnikas, B., 2002, 2011, 2013, 2014; Melnikas, B., Reichelt, B., 2004; etc.).

Remiantis atliktų tyrimų rezultatų apibendrinimais galima teigti, kad *prioritetinėmis* gali būti laikomos *dvejopai* klasifikuotinos *tarptautinio ir regioninio saugumo užtikrinimo* problemos:

- ♦ problemos, išryškintinos atsižvelgiant į pačių problemų *kilmę* bei atsiradimo ir raiškos *priežastis*,
- ♦ problemos, išryškintinos atsižvelgiant į jų raiškos *pobūdį*.

Tarpe svarbiausiųjų problemų, kurias būtų galima išryškinti atsižvelgiant į jų *kilmę* bei atsiradimo ir raiškos priežastis, galima pažymėti šias:

- ◆ problemos, kurias sukelia globaliniu, tarptautiniu bei regioniniu mastu pasireiškiantys socialinei ekonominei raidai bei mokslo ir technologijų pažangai būdingi *dideli tempai*, pasižymintys raidos *netolygumais bei šuoliškumu*, o taip pat *itin sparčiai besikeičiančios augimo ir nuosmukio fazės*,
  - ◆ problemos, kurias sukelia raidos, pažangos ir pokyčių įvairiose gyvenimo srityse bei veiklos sektoriuose *netolygumai* ir tokiais netolygumais nulemiamos *disproporcijos bei asinchroniškumai* (šios problemos pasireiškia disproporcijomis tarp raidos tempų ir masto skirtinguose veiklos sektoriuose, įvairiuose pasaulio regionuose, skirtingose šalyse, taip pat tuo, jog dažnėja „staigių raidos šuolių“, kuriems nėra tinkamai pasiruošama),
  - ◆ problemos, kurias sukelia skirtingos kilmės bei skirtingo pobūdžio *pokyčių sutapimas laiko ir erdvės prasme* (šios problemos gali būti vadinamos „rezonanso efekto“ *problemomis* ir pasireiškia tuo, jog tuo pačiu metu ir toje pačioje erdve vyksta vieni nuo kitų nepriklausantys skirtingos kilmės ir skirtingo pobūdžio pokyčiai, kurių sutapimas gali sukelti įvairaus pobūdžio *destrukcijas*),
  - ◆ problemos, kurias sukelia sparti *vertybinių orientacijų ir gyvenimo būdo modelių kaita*, taip pat globalizacijos sąlygomis vis labiau išryškėjantys ir įvairiomis formomis pasireiškiantys *mentaliniai skirtumai* ir netgi *konfliktai*, būdingi įvairių pasaulio regionų ir šalių visuomenei (šių problemų tarpe itin reikšmingomis yra laikytinos tokios kaip *partnerystės ir tolerancijos stoka* santykiuose tarp įvairių bendruomenių bei socialinių grupių ir sluoksnių, gyvenančių skirtingomis kultūromis ir mentalitetais pasižyminčiose erdvėse, taip pat *intensyvėjančios ir nepakankamai kokybiškos komunikacijos* tarp tarpusavyje sąveikaujančių ir vienas kitą vis labiau įtakojančių subjektų, atstovaujančių vis didesne įvairove pasižyminčias veiklos sritis globalinėse ir tarptautinėse erdvėse).
- Savaime suprantama, be minėtųjų problemų gali būti nurodytos ir kitos tarptautinio ir regioninio saugumo užtikrinimo problemos, išryškintinos atsižvelgiant į *kilmės bei atsiradimo ir raiškos priežasčių* įvairovę.
- Tarpe svarbiausiųjų problemų, kurias būtų galima išryškinti, atsižvelgiant į jų *raiškos pobūdį*, galima pažymėti šias:
- ◆ problemos, kurias lemia socialinės ekonominės raidos netolygumų ir disproporcijų sąlygomis vis labiau išryškėjantys *įvairių gamtos išteklių* (ypač energetinių ir žaliavų išteklių), taip pat *pramoninės produkcijos ir paslaugų realizavimo rinkų deficitai* arba *rinkų įsisavinimo sunkumai*, pasireiškiantys tiek globaliniu mastu, tiek ir įvairiose pasaulio regionuose (šios problemos reiškiasi įvairiomis tiek *sąžiningos*, tiek ir *nesąžiningos konkurencijos* formomis, taip pat ir tuo, jog jų buvimas ir suvokimas yra suprantamas kaip *nesaugi būseną*: galima teigti, kad tam tikros *tarptautinio ir regioninio saugumo* problemos yra suvoktinos būtent kaip tarptautiniu mastu pasireiškiančios *ekonominės konkurencijos* problemos, ypač kaip *konkurencijos mokslo ir technologijų srityse* problemos, taip pat kaip tam tikrų išteklių, rinkų ar palankių sąlygų tolimesnei raidai ir pažangai *deficito* problemos),
  - ◆ problemos, kurias sąlygoja *terorizmo* plėtotė, taip pat įvairialypės *ekstremizmo ir radikalizmo* apraiškos įvairiose šiuolaikinio gyvenimo srityse bei praktiškai visuose pasaulio regionuose (šių problemų tarpe ypač išskirtinos problemos, kurias sąlygoja terorizmui ir ekstremizmui palankių *ideologijų bei kultūrų* sklidimas, teroristinės veiklos *infrastruktūrų* plėtra, terorizmui ir ekstremizmui palankaus „*šešėlinio*“ *verslo bei ekonominių struktūrų* plėtra, taip pat išskirtinos problemos, kurias sąlygoja įvairūs mentaliniai, socialiniai, psichologiniai ir kitokie veiksniai, galintys provokuoti įvairaus pobūdžio *tarptautinius, religinius, generacinių* ir kitokius *konfliktus*, plintančius netgi itin stambiu tarptautiniu mastu; beje, gana reikšmingos problemos taip pat glūdi tame, jog terorizmo plėtotės bei ekstremizmo ir radikalizmo apraiškos tam tikra prasme yra sietinos ir su tuo, kad kai kurios *masinei kultūrai* būdingos raidos trajektorijos išreiškia polinkius į teroristinei bei ekstremistinei elgsenai palankių stereotipų susidarymą bei pasklidimą),
  - ◆ problemos, kurias sąlygoja *militarinio potencialo kaupimas ir atnaujinimas, sparti karinės pramonės plėtra bei karybai naudotinių naujų technologijų atsiradimas ir paplitimas* (šių problemų tarpe itin reikšmingomis yra laikytinos problemos, sietinos su *naujų masinio naikinimo ginklų ir militarinių technologijų* bei kitų priemonių kūrimu ir paplitimu, ypač nekontroliuojamu paplitimu, taip pat *karinėje pramonėje besiklostančių interesų* realizavimo problemos bei problemos, kurios kyla *militarinio potencialo žmogiškųjų išteklių* sistemose),
  - ◆ *ekologinių ir humanitarinių grėsmių* nulemiamos problemos (šių problemų tarpe ypač akcentuo-

tinios tos problemos, kurias gali sukelti įvairaus pobūdžio *stichinės nelaimės*, taip pat karinių konfliktų, įvairių ekonominės raidos ar technologijų pažangos procesų *neigiamos ekologinės ar humanitarinės pasekmės*),

- ◆ problemos, kurias sąlygoja valstybių bei jų grupių politinių ir ekonominių lyderių, stambių nacionalinio bei tarptautinio verslo struktūrų vadovų, taip pat įtakingų tarptautinių organizacijų vadovų *socialinės bei politinės atsakomybės bei išminties stoka*, taip pat *realių humanistinių orientacijų nepakankamumas* (šių problemų tarpe gali būti pažymėtos daugialypės problemos, išreiškiančios įvairių šalių nacionalinio elito bei tarptautiniu mastu besireiškiančių įtakingų politinių ir ekonominių jėgų ir jų lyderių *nepakankamus gebėjimus* realioje praktikoje įgyvendinti *bendražmogiskųjų moralumo vertybių prioritetus*, realizuojant *humanizmo ir demokratijos orientacijas*, ir realiai siekti *harmonijos bei tolerancijos daugiakultūriškumu ir mentalitetų įvairove pasižyminčiame pasaulyje*; beje, itin reikšmingomis yra laikytinos tos problemos, kurias sukelia politinių ir ekonominių lyderių bei vadovujančiųjų politinių ir ekonominių jėgų negebėjimas susilaikyti nuo neribojamo ir nekontroliuojamo atskiroms interesų grupėms būdingų egoistinių siekių įgyvendinimo, kai yra ignoruojami ar nepakankamai įvertinami esminiai visos visuomenės ir tarptautinės bendrijos interesai).

Apibendrinant pateiktą tarptautinio ir regioninio saugumo užtikrinimo problemų bei jų įvairovės charakteristiką, galima pažymėti *dvi* esmines aplinkybes:

- ◆ pirma, nurodytomis problemomis yra iš esmės apibrėžiama *labiausiai prioritetinių* ir šiuolaikinėmis sąlygomis *itin aktualių saugumo užtikrinimui* skirtos veiklos, raidos ir pažangos, taip pat daugialypių sprendimų, veiksmų ir priemonių sritis: nurodytųjų problemų sąranka atspindi pagrindinius *tarptautinio ir regioninio saugumo užtikrinimo prioritetus*, charakteringus šiuolaikinei visuomenei,
- ◆ antra, nurodytosios problemos yra laikytinos *svarbiausiomis* ir, nepaisant to, kad jų sąranka galėtų būti išplėsta, gali būti laikomos *labiausiai reprezentatyviomis* ir gana pilnai atspindinčiomis *pagrindinius iššūkius tarptautiniam ir regioniniam saugumui*: daugelis aktualių ir svarbių problemų, nenurodytų apibūdintoje sąrankoje, gali būti

traktuojamos kaip *dalis* nurodytųjų problemų (pastaroji aplinkybė leidžia patvirtinti prielaidą, jog nurodytųjų problemų sąranka gali būti vertinama kaip *universaliai* charakterizuojanti šiuolaikinę situaciją saugumo bei saugumo užtikrinimo srityje).

Minėtųjų aplinkybių suvokimas leidžia sudaryti prielaidas *kompleksiškai* nagrinėti ir spręsti šiuolaikinės tarptautinio ir regioninio saugumo bei jo užtikrinimo problemas, tame tarpe – atsižvelgiant į žiniomis grindžiamos visuomenės kūrimo ir kūrimosi sąlygomis išryškėjančius naujus reiškinius bei jų ypatumus.

Beje, laikantis nuostatos, kad moderni visuomenė yra suvoktina kaip *žiniomis grindžiama visuomenė*, galima teigti, jog visuomenės tobulinimo galimybių ir perspektyvų nagrinėjimas, tame tarpe ir tarptautinio bei regioninio saugumo užtikrinimo prasme, reikalauja adekvačiai atsižvelgti į žiniomis grindžiamos visuomenės kūrimosi sąlygomis pasireiškiančias *specifines* aplinkybes (Melnikas, B., 2011, 2013).

Žiniomis grindžiamos visuomenės kūrimas ir kūrimasis – tai reiškinys, turįs dideles pasekmes visai tolimesnei politinei, socialinei, ekonominei raidai ir pažangai. Ypač pažymėtina, kad vertinant žiniomis grindžiamos visuomenės kūrimosi svarbą, yra būtina atsižvelgti į tokios visuomenės kūrimosi procesų poveikį *tarptautiniam ir regioniniam saugumui* (Melnikas, B., 2011, 2013).

Žiniomis grindžiamos visuomenės kūrimosi sąlygomis gali pasireikšti įvairūs *specifiniai veiksniai*, įtakojantys tiek tarptautinį, tiek regioninį saugumą. Ypač svarbu, kad tokių veiksmų poveikis gali būti *dvejopas*: vienais atvejais žiniomis grindžiamos visuomenės kūrimas pasireiškia kaip tarptautinį ar regioninį saugumą *stiprinanti* aplinkybė, kitais atvejais – kaip gana svarbi prielaida atsirasti ir pasireikšti įvairioms *grėsmėms* tarptautiniam ir regioniniam saugumui, o tai, tuo pačiu, sąlygoja būtinumą vertinti tarptautinio ir regioninio saugumo *silpninimo* veiksnius.

Savo ruožtu, žiniomis grindžiamos visuomenės kūrimosi sąlygomis pasireiškiantys tarptautinį ir regioninį saugumą įtakojantys veiksniai gali būti *labai įvairaus pobūdžio*: šių veiksmų tarpe gali būti išskirti politiniai, socialiniai, ekonominiai, taip pat technologiniai, ekologiniai ir kitokie veiksniai.

Politinių tarptautinį ir regioninį saugumą įtakojančių veiksmų tarpe itin svarbiais yra laikytini tarptautinio ir regioninio saugumo *stiprinimo* veiksniai. Tokie

veiksniai, pasireiškiantys žiniomis grindžiamos visuomenės kūrimosi sąlygomis, pagrindiniai yra šie:

- ◆ žiniomis grindžiamos visuomenės kūrimas veikia kaip *tarptautinę bendriją konsoliduojantis bei įvairaus pobūdžio regioninį bendradarbiavimą skatinantis veiksnys*: tai labai svarbi saugumo užtikrinimo aplinkybė plėtojant *tarptautinius santykius* ir užtikrinant *tarptautinę taiką ir saugumą*,
- ◆ žiniomis grindžiamos visuomenės kūrimo iššūkiai ir vizijos gali pasireikšti kaip *vidaus politinės situacijos įvairiose šalyse ir regionuose* gerinimo veiksnys: žiniomis grindžiamos visuomenės kūrimą daugelis žmonių ir skirtingos politinės jėgos gali vertinti kaip *išeitį* iš susidariusios nepalankios politinės, socialinės, ekonominės situacijos, todėl *siekimas sukurti žiniomis grindžiamą visuomenę* gali būti traktuojamas kaip svarbus *politinės raidos prioritetas*,
- ◆ žiniomis grindžiamos visuomenės kūrimo priemonėmis gali būti surandami būdai sėkmingai spręsti įvairias socialines, ekonomines, ekologines ir kitas problemas, kurių nesprendimas sukelia *politines įtampas*: žiniomis grindžiamos visuomenės kūrimas šia prasme yra suvoktinas kaip esminė prielaida gerinti politinę situaciją tiek atskirose šalyse ir regionuose, tiek ir tarptautiniu mastu, o tai reiškia, kad tokios visuomenės kūrimas yra suvoktinas kaip tarptautinį ir regioninį saugumą *stiprinantis veiksnys*.

Politiniai veiksniai, kurių poveikis gali pasireikšti kaip tarptautinį ir regioninį saugumą žiniomis grindžiamos visuomenės kūrimosi sąlygomis *silpninanti* aplinkybė, pagrindiniai išreiškia tiek atskirų šalių ar regionų mastu, tiek ir tarptautiniu mastu pasireiškiančias *politines įtampas*: tokias įtampas gali sukelti socialinės ir ekonominės raidos bei militarinio, ypač gynybinio potencialo augimo *netolygumai*, kuriuos sąlygoja žiniomis grindžiamos visuomenės kūrime pasireiškianti didžiulė raidos ir pažangos *formų ir tempų įvairovė*. Kaip žinoma, esant vis labiau didėjančiai socialinei, ekonominei bei technologinei diferenciacijai, šiuolaikinėje visuomenėje neišvengiamai bręsta *papildomos politinės įtampos*, tampančios naujais grėsmių šaltiniais ir neigiamai veikiančios tarptautinį ir regioninį saugumą. Dėl šios priežasties žiniomis grindžiamos visuomenės kūrimo sąlygomis turi būti įgyvendinamos adekvačios *preveninės* priemonės, skirtos savalaikiai šalinti tarptautinio ir regioninio saugumo silpninimo priežastis.

Socialiniai tarptautinio ir regioninio saugumo *stiprinimo* veiksniai, pasireiškiantys žiniomis grindžiamos visuomenės kūrimosi sąlygomis, atspindi galimybes formuoti *naują struktūrą* pasižymintį visuomenei, orientuotai į *naujus siekius ir idealus*; šių veiksmių tarpe pagrindiniais laikytini tokie:

- ◆ žiniomis grindžiamos visuomenės raidos sąlygomis atsiranda *naujos veiklos galimybės*, susiformuoja *nauja visuomenės struktūra*, yra sukuriami ir paskleidžiami *nauji gyvenimo būdo modeliai*, leidžiantys spręsti ir šalinti ankstesnes socialines problemas: tuo pačiu yra vykdoma *socialinės įtampos prevencija* ir stiprinamas tarptautinis bei regioninis saugumas,
- ◆ žiniomis grindžiamoje visuomenėje atsiranda *naujos vertybės*, orientuotos į *kūrybos bei inovacijų prioritetus*: šių vertybių įgyvendinimo siekiai skatina tarptautinį bendradarbiavimą, aktyvina kūrybingos atmosferos sukūrimą ir tuo pačiu leidžia sudaryti prielaidas tarptautinio ir regioninio saugumo stiprinimui.

Savo ruožtu, žiniomis grindžiamos visuomenės kūrimosi sąlygomis pasireiškia ir *socialiniai* tarptautinio ir regioninio saugumo *silpninimo* veiksniai. Šių veiksmių prigimtį nusako *visuomenės socialinės struktūros pokyčiai* bei *naujų ekonominės ir socialinės diferenciacijos formų* atsiradimas tiek atskirų šalių ir regionų, tiek ir tarptautiniu mastu: žiniomis grindžiamos visuomenės kūrimosi sąlygomis tiek regioninį, tiek ir tarptautinį saugumą gali *neigiamai* veikti pačios visuomenės *socialinės struktūros neadekvatumas* naujų gyvenimo būdo modelių ir standartų paskleidimo reikmėms, taip pat nepakankami gebėjimai įveikti nepalankią socialinę diferenciaciją ir naujų socialinių problemų grėsmes.

Ekonominiai tarptautinio ir regioninio saugumo *stiprinimo* veiksniai, pasireiškiantys žiniomis grindžiamos visuomenės kūrimosi sąlygomis, pagrindiniai yra tokie:

- ◆ žiniomis grindžiamoje visuomenėje yra sukuriamą labai efektyvi, aukštu produktyvumu pasižyminti *žinių ekonomika*, leidžianti turėti ir panaudoti *naujo tipo ekonomines galimybes*, skirtas pasiekti aukštą *ekonominio gerbūvio lygį* bei realiai pašalinti tas regioninių ir tarptautinių konfliktų priežastis, kurias sukeldavo ar galėtų sukelti *ekonominiai veiksniai*: žinių ekonomikos sukūrimas tuo pačiu pasireiškia kaip svarbi prielaida sustiprinti regioninį ir tarptautinį saugumą,

- ◆ žiniomis grindžiamos visuomenės sukūrimo sąlygomis gali būti sėkmingai sprendžiamos ekonominės problemos, kėlusios pavojus tarptautiniam ir regioniniam saugumui, taip pat gali būti sėkmingai plėtojamas tarptautinis ir regioninis bendradarbiavimas: žiniomis grindžiamoje visuomenėje sukurtinas ekonominis potencialas gali pasireikšti kaip prielaida plėtoti tarptautinį ir regioninį bendradarbiavimą, tuo pačiu stiprinant tarptautinį saugumą ir stabilumą,
- ◆ žinių ekonomika sudaro prielaidas turėti žymiai efektyvesnį *gynybinį potencialą*, o tai gali pasireikšti kaip svarbi sąlyga užtikrinti agresijos prevenciją.

Kuriantis žiniomis grindžiamai visuomenei pasireiškia ir tarptautinį bei regioninį saugumą *neigiamai* įtakojantys *ekonominiai* veiksniai. Šių veiksnių tarpe ypač išskirtini tokie:

- ◆ žinių ekonomikos plėtojimo sąlygomis atsiranda prielaidos naujomis formomis reikštis ir intensyvėti *tarptautinei konkurencijai*, atskirais atvejais galinčiai provokuoti *naujus konfliktus*: tokie konfliktai gali kilti dėl įvairių *ekonominės* kilmės priežasčių, kurias gali nulemti siekiai išskirtinai palankiomis sąlygomis turėti ar įgyti įvairius deficitinius bei brangius ir smarkiai brangstančius išteklius, įgyti ir įsisavinti palankiomis sąlygomis pasižyminčias įvairių produktų realizavimo bei išteklių įsigijimo rinkas, turėti išskirtinę padėtį disponuojant ypatingai efektyviomis technologijomis bei ištekliais, ypač, jei tokia išskirtinė padėtis gali nulemti ekonominio, technologinio ar militarinio pobūdžio pranašumus,
- ◆ žinių ekonomikos plėtojimas skirtinguose sektoriuose, įvairiose šalyse ir regionuose gali pasižymėti įvairaus pobūdžio *netolygumais*, o tai gali provokuoti *naujas ekonominės raidos disproporcijas*: tokios disproporcijos gali transformuotis į įvairaus pobūdžio konfliktus, neišvengiamai keliančius grėsmes tarptautiniam ir regioniniam saugumui.

Vertinant *ekonominių* veiksnių poveikį tarptautiniam ir regioniniam saugumui žiniomis grindžiamos visuomenės kūrimosi sąlygomis, pažymėtinos *dvi* specifinės šių veiksnių apraiškos, kai *ekonominiai* veiksniai reiškiasi kaip *energetinio saugumo* veiksniai ir kaip *technologinio saugumo* veiksniai.

Energetinio saugumo veiksnių prasmę nusako aplinkybės, išreiškiančios *apsirūpinimo energetiniais ištekliais* galimybes bei šių galimybių kaitą. Žiniomis grindžiamos visuomenės kūrimosi sąlygomis ener-

getinio saugumo veiksnių poveikis tarptautiniam ir regioniniam saugumui, kaip ir kitais įvairių veiksnių poveikių atvejais, gali būti tiek *teigiamas*, tiek ir *neigiamas*: vienais atvejais žiniomis grindžiamos visuomenės kūrimosi bei žinių ekonomikos plėtojimo sąlygomis atsiranda naujos galimybės *užtikrinti energetinį saugumą*, kitais atvejais – atsiranda naujos prielaidos *eskalacijai konfliktų*, kylančių dėl energetinių problemų.

Šia prasme energetinio saugumo veiksnių poveikio tarptautiniam ir regioniniam saugumui įvertinimas įgauna prioritetinę svarbą.

Technologinio saugumo veiksnių prasmę nusako aplinkybės, išreiškiančios *įvairiose socialinio ir ekonominio gyvenimo srityse pasireiškiančių technologinių problemų išsprendimo galimybes, naujų technologijų sukūrimą, paskleidimą ir įgyvendinimą, taip pat technologijų pažangos kaitą*. Galima teigti, kad *technologinio saugumo* veiksniai atspindi saugumo užtikrinimo galimybes, kurias sąlygoja gebėjimai spręsti *technologines problemas* bei užtikrinti *kryptingą technologijų pažangą*. Žiniomis grindžiamos visuomenės kūrimosi sąlygomis technologinio saugumo veiksnių poveikis tarptautiniam ir regioniniam saugumui yra itin reikšmingas ir, kaip ir jau aprašytais atvejais, gali būti ir *teigiamas*, ir *neigiamas*: žiniomis grindžiamos visuomenės kūrimosi bei žinių ekonomikos plėtojimo sąlygomis, kai yra kuriamos ir įgyvendinamos naujos technologijos, atsiranda tiek naujos galimybės *saugumui stiprinti*, tiek ir naujos prielaidos atsirasti naujiems konfliktams bei naujoms grėsmėms, ir šia prasme – naujos *saugumo silpninimo* prielaidos.

Technologinio saugumo veiksniai *plačiąją prasme* gali būti apibrėžiami kaip *technologiniai* tarptautinio ir regioninio saugumo *stiprinimo* bei kaip *technologiniai* tarptautinio ir regioninio saugumo *silpninimo* veiksniai.

Technologiniai tarptautinio ir regioninio saugumo *stiprinimo* veiksniai žiniomis grindžiamos visuomenės kūrimosi sąlygomis gali pasireikšti ir paprastai pasireiškia dvejopai:

- ◆ sukuriama ir paskleidžiama *naujos technologijos* bei atsiranda *naujos technologinės galimybės* efektyviai *apsiginti* nuo įvairių grėsmių, vykdyti sėkmingą *prevenciją* įvairių grėsmių atžvilgiu, taip pat šias grėsmes *šalinti*,
- ◆ technologijų pažangos pagrindu įvairiose socialinės ekonominės raidos, taip pat gynybos srityse sudaromas įvairiomis formomis pasireiškiantis *pranašumas*, veikiantis kaip specifinis *saugumo garantas*.

Technologiniai tarptautinio ir regioninio saugumo silpninimo veiksniai žiniomis grindžiamos visuomenės kūrimosi sąlygomis gali pasireikšti tuo, kad:

- ♦ sukuriama ir paskleidžiama *alternatyvios technologijos*, kurių panaudojimas gali privesti prie to, kad anksčiau sukurtų ir paskleistų technologijų panaudojimas jau nebeužtikrins reikiamo saugumo ir nesudarys prielaidų tinkamai apsiginti nuo įvairių grėsmių: galima teigti, kad alternatyvių technologijų sukūrimas ir paskleidimas gali veikti kaip tarptautinį ir regioninį saugumą *silpninantis* veiksnys, kadangi alternatyvių technologijų sukūrimo ir paskleidimo pasėkoje ankstesni saugumo garantai gali prarasti savo prasmę,
- ♦ technologijų pažangai paprastai yra būdingas ryškus *netolygumas*, todėl *sparčios* technologijų pažangos sąlygomis gali būti pažeistos ankstesnėje praktikoje jau susiklosčiusios bei didesnę ar mažesnę saugumą užtikrinusios struktūros: netolygumai technologijų pažangos srityje, galintys ženkliai padidėti žiniomis grindžiamos visuomenės kūrimosi bei žinių ekonomikos plėtojimo sąlygomis, gali pasireikšti kaip *naujo tipo konfliktus* provokuojantis ir tarptautinį bei regioninį saugumą *silpninantis* veiksnys.

Ypač pažymėtina, kad *technologijų pažanga* bei *ekonominė raida* pasižymi didelėmis *ekologinių pasekmių* galimybėmis. Atsižvelgiant į tai, kad žiniomis grindžiamos visuomenės kūrimosi bei žinių ekonomikos plėtojimo sąlygomis technologijų pažangos bei ekonominės raidos tempai gali būti itin dideli, *ekologinėms pasekmėms* yra būtina skirti ypač didelį dėmesį. Dėl šios priežasties *ekologiniai* tarptautinio ir regioninio saugumo veiksniai yra vertintini kaip išskirtinai svarbūs.

Ekologinio pobūdžio aplinkybės gali būti vertinamos kaip tarptautinį ir regioninį saugumą tiek *stiprinantys*, tiek ir *silpninantys* veiksniai. Žiniomis grindžiamos visuomenės kūrimosi sąlygomis tarptautinį ir regioninį saugumą *stiprinančiais* ekologiniais veiksniais yra laikytini tie, kurie išreiškia naujas galimybes *spresti ekologines problemas*, efektyviai vykdyti *neigiamų ekologinių pasekmių prevenciją* bei šalinti *neigiamas ekologines pasekmes*. Žiniomis grindžiamos visuomenės kūrimosi sąlygomis tarptautinį ir regioninį saugumą *silpninančiais* ekologiniais veiksniais yra laikytini tie, kurie išreiškia galimybes pasireikšti *naujomis grėsmėms*, kurias galėtų sukelti *ekologiniu požiūriu nesubalansuotas ekonomikos augimas* bei *neigiamomis ekologinėmis pasekmėmis pasižyminti technologijų pažanga*.

Išdėstytos aplinkybės leidžia, kad ir bendrais bruožais, apibūdinti tarptautinį ir regioninį saugumą įtakojančių politinės, socialinės, ekonominės kilmės bei kitų veiksmų *specifika*, pasireiškiančią žiniomis grindžiamos visuomenės bei žinių ekonomikos kūrimosi sąlygomis. Esminis šios specifikos *bruožas* yra tas, kad žiniomis grindžiamos visuomenės kūrimosi procesų poveikis tarptautiniam ir regioniniam saugumui yra suvoktinas kaip *nevienareikšmiškas ir prieštaringas*: iš vienos pusės, žiniomis grindžiamos visuomenės kūrimo procesai reiškiasi kaip tarptautinį saugumą *stiprinantis* veiksnys, iš kitos pusės – žiniomis grindžiamos visuomenės kūrimosi sąlygomis atsiranda ir pasireiškia naujos aplinkybės, kurios yra vertintinos kaip tarptautinį ir regioninį saugumą *silpninantis* veiksnys.

Nevienareikšmiškas ir prieštaringas žiniomis grindžiamos visuomenės kūrimosi procesų poveikis tarptautiniam ir regioniniam saugumui ypač išryškėja tais atvejais, kai yra nagrinėjamos *militarinės* tarptautinio ir regioninio saugumo problemos: šių problemų suvokimo dėlei yra būtina kompleksiskai vertinti žiniomis grindžiamos visuomenės bei žinių ekonomikos kūrimosi *militarines aplinkybes* bei visapusiškai atsižvelgti į šių aplinkybių poveikius tiek stiprinant, tiek ir silpninant tarptautinį ir regioninį saugumą.

Išdėstyti teiginiai yra taikytini ir tais atvejais, kai yra nagrinėjamos šiuolaikinės *teisės saugos ir teisėtvarkos* problemos, taip pat *švietimo, kultūros, sveikatos apsaugos bei socialinės saugos* problemos: visų šių problemų nagrinėjimo atvejais gali būti išryškinti tiek *teigiami* žiniomis grindžiamos visuomenės kūrimosi poveikiai tarptautinio ir regioninio saugumo užtikrinimo prasme, tiek ir atitinkami *neigiami* poveikiai. Žiniomis grindžiamos visuomenės kūrimosi sąlygomis įvairiose teisės saugos ir teisėtvarkos, švietimo, kultūros, sveikatos apsaugos bei socialinės saugos srityse atsiranda *naujos prielaidos* pasireikšti įvairiems *naujo tipo raidos procesams*, kurie yra vertintini, viena vertus, kaip tarptautinį ir regioninį saugumą *stiprinantys* veiksniai, kita vertus – kaip nulemiantys tarptautinio ir regioninio saugumo *silpninimą*.

Išdėstyti teiginiai galioja ir tais atvejais, kai yra vertinamos tos *pasekmės tarptautiniam, regioniniam bei nacionaliniam saugumui*, kurios kyla arba ateityje galėtų kilti atsižvelgiant į *aktyvų ir saugumo siekius orientuotų ideologijų bei technologijų plėtojimą*.

Akivaizdu, jog *į saugumo siekius orientuotų ideologijų bei technologijų plėtojimas* sudaro prielaidas iš esmės tobulinti visą šiuolaikinę *valdymo ir administravimo*

sistemą, ypač viešojo valdymo, viešosios vadybos ir administravimo sistemą, tuo pačiu realiai įgyvendinti pažangias demokratiškumo, viešumo, valdymo ir administravimo efektyvinimo nuostatas: pastaroji aplinkybė išreiškia teigiamas į saugumo siekius orientuotų ideologijų bei technologijų plėtojimo pasekmes modernizuojant visuomenę ir stiprinant saugumą.

Apskritai, iš išdėstytų teiginių yra matyti, kad tolimesnis žiniomis grindžiamos visuomenės plėtojimas, tame tarpe - tokiais kryptimis kaip žinių ekonomikos kūrimas bei į saugumo siekius orientuotų ideologijų bei technologijų skleidimas ir modernių technologijų įgyvendinimas, reikalauja itin gilaus ir atsakingo požiūrio į nepaprastai sudėtingas ir prieštaringas bei daugialypiai vertintinas saugumo ir saugumo užtikrinimo aplinkybes. Pastarasis teiginys yra vertintinas kaip itin aktualus atsižvelgiant į šiuolaikinius globalizacijos bei Europos Sąjungos raidos ir plėtros ypatumus.

Išvados

Suvokimas, jog globalizacijos aplinkoje kyla kokybiškai naujos saugumo problemos, tame tarpe – tarptautinio ir regioninio saugumo problemos, betarpiškai sietinos su žiniomis grindžiamos visuomenės ir žinių ekonomikos kūrimu ir kūrimusi, nulemia būtinumą tiek plėtoti naujos tematikos mokslinius tyrimus, tiek ir naujomis kryptimis atlikti daug praktinių darbų įvairiose vadybos ar administravimo, tame tarpe – viešojo valdymo, viešosios vadybos ir administravimo srityse.

Mokslinių tyrimų srityje pažymėtini tokie prioritetai:

- ◆ šiuolaikinių visuomenės saugumo, tame tarpe – tarptautinio, regioninio ir nacionalinio saugumo problemų identifikavimas, jų reikšmingumo bei poreikių jas spręsti, taip pat sprendimo galimybių ir prioritetų įvertinimas,
- ◆ globalizacijai, socialinės ekonominės raidos ir mokslo bei technologijų pažangos internacionalizavimui, taip pat žiniomis grindžiamos visuomenės ir žinių ekonomikos kūrimui ir kūrimuisi būdingų dėsningumų ir aplinkybių įvertinimas, tame tarpe – visuomenės saugumo kriterijų požiūriu,
- ◆ bendros ekonominės, mokslo, studijų ir technologijų, taip pat saugumo erdvės kūrimo Europos Sąjungoje dėsningumų ir trajektorijų įvertinimas, tame tarpe sudarant ir įvertinant prognozes, skirtas apibrėžti tokios erdvės suformavimo pasekmes

atskiroms šalims (jų tarpe – Lietuvai), ypač atsižvelgiant į žiniomis grindžiamos visuomenės ir žinių ekonomikos kūrimo iššūkius.

Praktinių darbų srityje pažymėtini tokie prioritetai:

- ◆ sukūrimas, paskleidimas ir praktinis taikymas metodikų, kurios būtų skirtos visuomenės saugumo kriterijų požiūriu atlikti įvairiose viešosios politikos, vadybos ir administravimo grandyse daromų ir įgyvendinamų politinių ir valdymo sprendimų kompleksines ekspertizes, ypač tų politinių ir valdymo sprendimų, kurie yra skirti socialinei ekonominei raidai, mokslo ir technologijų pažangai bei žiniomis grindžiamai visuomenei bei žinių ekonomikai kurti ir plėtoti tiek nacionaliniu, tiek ir tarptautiniu mastu: tokių ekspertizės metodikų panaudojimas turėtų sudaryti prielaidas, kad atitinkami visuomenės raidai ir pažangai skirti politiniai ir valdymo sprendimai būtų labiau pagrįsti visuomenės saugumo užtikrinimo siekių prasme,
- ◆ sudarymas teisinių, organizacinių, taip pat informacinių prielaidų, kad įvairiose viešosios politikos, vadybos ir administravimo grandyse rengiami ir daromi politiniai ir valdymo sprendimai, ypač strateginiai sprendimai, skirti visuomenės raidai ir pažangai atsižvelgiant į globalizacijos, internacionalizavimo bei žiniomis grindžiamos visuomenės ir žinių ekonomikos kūrimo ir kūrimosi aplinkybes, būtų besąlygiškai vertinami pagal atitinkamus visuomenės saugumo kriterijus; sudarymas analogiškų prielaidų, kad politiniai ir valdymo sprendimai, ypač strateginiai sprendimai, skirti visuomenės saugumui tiek tarptautiniu, tiek ir nacionaliniu mastu, būtų kompleksiskai įvertinami atsižvelgiant į daugybę specifinių aplinkybių, atspindinčių žiniomis grindžiamos visuomenės ir žinių ekonomikos kūrimo ir kūrimosi ypatumus,
- ◆ į saugumo siekius orientuotų ideologijų bei technologijų kūrimui bei tokių technologijų plėtojimui skirtų priemonių sistemoje turi būti numatomos specialios priemonės, skirtos vykdyti prevenciją atžvilgiu tų pavojų, kurie, kaip atspindintys žiniomis grindžiamos visuomenės ir žinių ekonomikos kūrimo ir kūrimosi sąlygų ypatumus, galėtų kilti visuomenės saugumui tiek nacionaliniu, tiek ir tarptautiniu mastu.

Visuomenės saugumo problematika yra vertintina kaip išskirtinai svarbi kuriantis žiniomis grindžiamai visuomenei bei žinių ekonomikai, todėl tolimesni moksliniai tyrimai ir praktiniai darbai šioje srityje yra laikytini prioritetiniais.

Literatūra

- Brakman, S., Garretsen, H., Marrewijk, C. van, Witteloostuijn, A. van (2006). *Nations and Firms in the Global Economy. An Introduction to International Economic and Business* – Cambridge, Cambridge University Press – 446 p.
- Castells, M. (2005). *Informacijos amžius: ekonomika, visuomenė ir kultūra 1. Tinklaveikos visuomenės raida* – Kaunas, Poligrafija ir informatika – 536 p.
- Castells, M. (2006). *Informacijos amžius: ekonomika, visuomenė ir kultūra 2. Tapatumo galia* – Kaunas, Poligrafija ir informatika – 480 p.
- Castells, M. (2007). *Informacijos amžius: ekonomika, visuomenė ir kultūra 2. Tūkstantmečio pabaiga* – Kaunas, Poligrafija ir informatika – 416 p.
- The Globalization of World Politics. An Introduction to International Relations* (1997) – Ed. J. Badylis, S. Smith – Oxford, Oxford University Press – 526 p.
- Heywood, A. (1997). *Politics* – London, Macmillan – 431 p.
- Johnson, D., Turner, C. (2006). *European Business* – London, N.Y., Routledge – 456 p.
- Melnikas, B. (2002). *Transformacijos* – Vilnius, Vaga – 750 p.
- Melnikas, B. (2011). *Transformacijų visuomenė: ekonomika, kultūra, inovacijos, internacionalizavimo procesai* – Vilnius, Technika – 476 p.
- Melnikas, B., Reichelt, B. (2004). *Wirtschaft und Mentalitaet. Tendenzen der EU-Osterweiterung: eine Bruecke zwischen den Welten* – Leipzig, Leifim-Verlag – 159 S.
- Melnikas, B. (2013). *Žiniomis grindžiamos visuomenės kūrimas: globalizacija, darni plėtra, ekonominiai sprendimai* – Vilnius, Vilniaus universiteto leidykla – 544 p.
- Melnikas, B. (2014). *Tarptautinis verslas: inovacijos ir žinių ekonomikos kūrimas. .Vadovėlis* – Vilnius, Technika – 464 p.
- Muenkler, H. (2005). *Imperien* – Berlin, Rowohlt – 332 s.
- Parker, B. (2005). *Introduction to Globalization and Business* – London, Sage Publications – 536 p.

Santrauka

Šiame teorinio pobūdžio straipsnyje yra aptariama šiuolaikinė saugumo ir saugumo siekių bei prioritetų samprata ir problematika. Straipsnyje atskleidžiami saugumo bei jo užtikrinimo ir stiprinimo poreikiai bei ypatumai šiuolaikinėmis globalizacijos, socialinės ir ekonominės raidos

internacionalizavimo procesų, taip pat ir žiniomis grindžiamos visuomenės bei žinių ekonomikos kūrimo sąlygomis. Išryškinama saugumo atvejų ir saugumo siekių bei prioritetų įvairovė. Pagrindinis dėmesys yra skiriamas šiuolaikinei tarptautinio ir regioninio saugumo sampratai, taip pat tarptautinio ir regioninio saugumo aplinkybių ir problemų išryškinimui, ypač – atsižvelgint į globalizacijos, socialinės ir ekonominės raidos internacionalizavimo procesų, taip pat ir žiniomis grindžiamos visuomenės bei žinių ekonomikos kūrimo iššūkius.

Raktiniai žodžiai: saugumas, tarptautinis ir regioninis saugumas, žiniomis grindžiama visuomenė, žinių ekonomika, globalizacija

Straipsnis recenzuotas

SECURITY ASPIRATIONS IN THE CONDITIONS OF THE KNOWLEDGE BASED SOCIETY AND KNOWLEDGE ECONOMY CREATION: CONTEMPORARY CHALLENGES

Borisas MELNIKAS, Prof Habil Dr
Vilnius Gediminas Technical University,
General Jonas Žemaitis Military Academy of Lithuania

Summary

Contemporary problems and definitions of the security, as well as of the security aspirations and priorities, are discussed in this theoretical article. The needs and peculiarities of the security and its ensuring and strengthening in the contemporary conditions of globalization, internationalization of social and economic development, as well as of the creation of knowledge based society and knowledge economy are exposed in the article. The variety of the cases of security and of the security aspirations and priorities is highlighted. Main attention is focused on the contemporary definitions of the international and regional security, as well as on the emphasis of the circumstances and problems of the international and regional security, especially in the context of contemporary challenges of globalization, internationalization of social and economic development, as well as of the creation of knowledge based society and knowledge economy.

Keywords: security, international and regional security, knowledge based society, knowledge economy, globalization.

Copyright of Public Administration (16484541) is the property of Lithuanian Public Administration Training Association and its content may not be copied or emailed to multiple sites or posted to a listserv without the copyright holder's express written permission. However, users may print, download, or email articles for individual use.